

Dosadašnja arheološka istraživanja u Sigecu

Zainteresiranost Samoupravne interesne zajednice u oblasti kulture općine Ludbreg za istraživanja arheološke podloge ludbreškog kraja potakla je življu i redovitiju terensko-istraživačku djelatnost usmjerenu na geografsko područje srednje Podravine. Dok se istraživanja antičkog perioda ovog područja ipak odlikuju određenim kontinuitetom (TOMIČIĆ, 1966; VIKIĆ-GORENC, 1968; VIKIĆ-BELANČIĆ, 1969; FULIR, 1970; GORENC, 1971; VIKIĆ-BELANČIĆ, 1978, 170—176; VIKIĆ-GORENC, 1980), za istraživanja prehistorijskih nalazišta to na žalost ne možemo konstatirati. Ona se sve do 1977. godine svode na nekoliko povremenih iskopavanja. Tako istraživanje tumula u Martijancu (VINSKI-GASPARINI, 1961) i iskopavanje dijela željeznodobnog naselja u Sv. Petru Ludbreškom 1960. godine (neobjavljeno), mada popraćeni značajnim rezultatima, ipak predstavljaju osamljenu i izoliranu djelatnost. Isto tako je i poznavanje srednjeg vijeka na ovom području vrlo fragmentarno; bazira se na bjelobrdskim nalazima iz grobova u Velikom Bukovcu otkrivenima 1871. godine (BRUNŠMID, 1903/4), te na sondažnom istraživanju provedenom 1948. godine na nizinskom gradištu kod Sv. Petra Ludbreškog (VINSKI, 1949).

Redovita i sustavna arheološka istraživanja započela su, kao što je već spomenuto, 1977. godine, iskopavanjem prehistorijskog lokaliteta Staro groblje u Sv. Petru Ludbreškom (ŠIMEK, 1979), a usporedo sa iskopavanjima vršena su i rekognosciranja. Tako je obilaskom i evidentiranjem lokaliteta u okolici Ludbrega u proljeće 1979. godine, na području sela Sigetec otkriven novi arheološki lokalitet.

Selo Sigetec nalazi se oko 2 km sjeverno od Ludbrega. Pretpostavlja se da je ime sela poteklo od mađarske riječi siget (otok). Ovaj pojam najvjerojatnije se može vezati uz ovalno gradište Štuk koje svojim oblikom svakako podsjeća na otok. Gradište se nalazi u istoimenoj šumi, uz rukav Bednje. Vremenska pripadnost lokaliteta ne može se još za sada odrediti, pošto ovdje nisu vršena arheološka istraživanja.

Lokalitet Loke (drugi naziv je Kroglice) nalazi se na ulazu u selo, s lijeve strane ceste Ludbreg-Apatija. To je veliko izduženo uzvišenje kojem se danas jedna strana postepeno spušta prema cesti, dok je suprotna, u podnožju koje se nalazi staro korito Bednje, strmo odsječena.

Prema pričanju domaćih može se zaključiti da je i istočna padina uzvišenja nekada bila strmija. Navodno su je vlasnici parcela nastojali djelomično izravnati navažanjem zemlje, iskopane na najvišem dijelu.

Dužina lokaliteta iznosi oko 280 koraka, dok mu je širina oko 180 koraka. Relativna visina uzvišenja je oko 10 m. Cijeli lokalitet nalazi se pod obradivim površinama, samo se veći dio zapadne padine zbog strmine ne obrađuje, već je obrastao travom. Sa sjevera i zapada uzvišenje je okružno ravnim, nizinskim terenom, koji se danas dijelom obrađuje, a u prehistoriji je po svemu sudeći predstavljao podvodno i močvarno tlo, pa time i dobru zaštitu na prilazima, čini se, neutvrđenom naselju. Iako se istraživanja u Sigecu vrše već 4 godine, zbog veličine nalazišta do sada još nisu definirane njegove granice, dakle ni granice prehistorijskog naselja koje je ovdje bilo situirano. No, čini nam se da cjelokupna površina uzvišenja predstavlja arheološki lokalitet. U svakom slučaju, tek će rezultati budućih planiranih istraživanja pomoći stvaranju kompletnije slike nalazišta.

ISTRAŽIVANJA 1979. GODINE

Prilikom rekognosciranja i otkrivanja lokaliteta 1979. godine sakupljen je određen broj površinskih nalaza (T.I, 1—9). Na temelju pronađenog arheološkog materijala, te situacije na terenu, zaključili smo da se ovdje radi o jednom većem naselju starijeg željeznog doba, ali da je prisutan također i materijal mlađeg željeznog doba, te srednjeg vijeka. Pretpostavka da je lokalitet u znatnoj mjeri oštećen, pokazala se tokom kasnijih radova nažalost točnom. Stalnim obrađivanjem zemljišta oštećuju se gornji dijelovi ukopanih objekata, pa plug na površinu izbacuje arheološki materijal.

S namjerom da se utvrdi stupanj oštećenosti nalazišta, kao i njegovo značenje za arheologiju ludbreškog kraja, odnosno sjeverozapadne Hrvatske, te potreba eventualnih sustavnih istraživanja, provedeno je u jesen iste godine probno sondiranje na kat. čestici br. 796/13, 14, vlasnika Sova Antuna, Sigetec bb (ŠIMEK, 1980). Otvoreno je ukupno 7 sondi, svaka dimenzije 4 m x 4 m. Šest sondi bilo je postavljeno u nizu, u smjeru istok-zapad, na istočnoj padini lokaliteta (sl.

1). Sonda VII nalazila se južno od sonde IV, pa je tako ona bila jedina koja se nalazila izvan niza. Stratigrafska situacija bila je jednaka u svim sondama, a u toku kasnijih istraživanja pokazalo se da je jednaka i na svim ostalim dijelovima nalazišta na kojima su vršena istraživanja. Debljina humusnog sloja varira između 30 i 40 cm. Ispod njega nalazi se sivo-žuta glinovita zemlja koja mjestimice sadrži određenu količinu pijeska. Prema najvišem dijelu nalazišta količina pijeska se povećava. Ukopani objekti, jame i ognjišta, uočavaju se neposredno ispod humusnog sloja. U sondama II, IV, V ustanovljena su i istražena 3 objekta starijeg željeznog doba, dok je dvodijelna jama u sondi VII bila ispunjena srednjovjekovnim materijalom. Dubina objekata istraženih 1979. godine iznosila je svega 20 — 40 cm, pa se s obzirom na dimenzije onih, istraženih tokom narednih kampanja, može zaključiti da je sjeverni, odnosno sjeveroistočni dio nalazišta znatnije oštećen; tu su ostali sačuvani samo dublji dijelovi jama, dok su im gornji slojevi razoreni. Glavninu nalaza iz željeznodobnih objekata predstavlja grublja keramika sive, sivo-smeđe do crvenkasto-smeđe boje, debljih stijenki. Većim dijelom je neukrašena, a samo malobrojniji primjerci nose jednostavnu i nemarno izvedenu dekoraciju u obliku plastičnog rebra rasčlanjenog utiscima prsta. Osim grube javlja se i fina crna halštatska keramika tankih stijenki i do sjaja izglacanih površina (T.II, 3—8). Tehnike dekoriranja, kao i sami motivi, prilično su raznolike: to su trokutasto raspoređeni okrugli ubodi, izvedeni instrumentom zaobljena vrha, fine, plitke i jedva primjetne kanelure na trbuhu posuda (T.II,5), urezani cik-cak ukras ispod ruba (T.II,3,4), plitka okrugla udubljenja na trbuhu, koja se smjenjuju sa tankim upoliranim okomitim linijama (T.II,7,8). Stijenke finih posuda često su prevučene grafitom. U grupi fine crne keramike tankih stijenki ističe se nalaz iz objekta 2 u sondi II. To je fragmentarno sačuvana zdjela lagano izvinutog oboda, kod koje je prijelaz vrata u trbuh naglašen plitkom horizontalnom kanelurom (T.II,6). Donji dio vrata dekoriran je žigovanim cik-cak motivom koji je sa svoje gornje i donje strane omeđen po jednom horizontalnom linijom izvedenom utiskivanjem nazubljenog instrumenta. Drugi dio ukrasa vidljivog na fragmentu, čini horizontalan niz žigosanih kružića sa po jednim točkastim udubljenjem. Kružići su međusobno povezani kosim linijama također izvedenim instrumentom, pa tako ova dekoracija ima izgled tekućeg S motiva. Tehnika ukrašavanja, kao i motivi, inače neuobičajenih za halštatsku keramografiju zapadnog Balkana, predstavljaju karakteristike tzv. Basarabi-stila (TASIĆ, 1971; DULAR, 1975; MEDOVIĆ, 1978; VULPE, 1981). Basarabi-kultura starijeg željeznog doba prilično je jasno ocrтана pojava na širokom geografskom području Rumunjske, dijela Bugarske i SSSR-a, te na teritoriju Vojvodine i uže Srbije. Međutim, keramički materijal Basarabi-stila nalazimo i na lokalitetima udalje-

nim od matičnog područja rasprostiranja ove kulture, kamo su dospjeli širenjem utjecaja iz Podunavlja. Ekspanzija nosilaca, ili pak samo utjecaja Basarabi-stila prema zapadu dokumentirana je kako nalazima iz na pr. Soprona, Metlike, Frögg-a, Wies-a, Ormoža, tako i nalazima sa centralnog balkanskog područja (Glasinac, Pod kod Bugojna, Zecovi kod Prijedora itd.). Sigurno je da se svi ovi nalazi ne mogu objasniti migracijskim pomicanjima sa istoka prema zapadu, ali je širenje određenih utjecaja svakako moguće. Tako je i autohtona keramička produkcija naselja u današnjem Sigecu bila obogaćena i osvježena novom tehnikom i novim motivima, što potvrđuje i opisani fragment. Osim fragmenata posuda u jamama su nađeni i komadi kućnog maza, grumenje zapečene zemlje, pršljenovi, piramidalni utezi, te nadalje sitni fragmenti kostiju životinja kojima se čovjek hranio, komadići ugljena, nekoliko grumena kamena. U objektu u sondi V nađena je brončana igla fibule, u jami u sondi I veći grumen rudače koji, međutim, još nije podvrgnut analizi, pa se ovdje, uz šljaku iz sonde IV samo spominje. Da li ova dva posljednja nalaza predstavljaju indikatore određene ljevačke, odnosno metalurške djelatnosti, o tome na ovom stupnju istraživanja još ne možemo govoriti. Ipak, nameće nam se pomisao da je možda i u Sigecu, slično kao i u Sv. Petru Ludbreškom, djelovala neka manja metalurška radionica lokalnog značenja.

Osim prethistorijskih jama sa materijalom starijeg željeznog doba, 1979. godine istražen je i jedan relativno plitki srednjovjekovni objekt. On je u svojem dubljem dijelu tvorio dvije odvojene cjeline, dubine 30, odnosno 40 cm. Ispunu objekta činila je tamno-siva do crna zemlja sa mnogo pepela i ugljena, veća količina amorfnog grumenja crveno-smeđe i sivo zapečene zemlje, fragmenti srednjovjekovne keramike rađene na lončarskom kolu, ukrašene valovnicama, uparanim horizontalnim linijama, plitkim utiscima vrha prsta, te češljem ili kotačićem. Uz ovaj materijal nađena je željezna potkova, fragment životinjske čeljusti, te 2 komada debljeg zelenog stakla. Nalazi iz ovog objekta, koji, kako su pokazala kasnija istraživanja na lokalitetu Sigetec nije osamljen, pripadaju srednjem vijeku, vjerojatno 14. ili 15. stoljeću (T.III,1—5).

Upravo u vrijeme naših terenskih radova vršio je vlasnik susjedne parcele oranje, pa je i ovog puta plug izbacio na površinu veću količinu arheološkog materijala. Međutim, osobito su značajni nalazi koji su pokazali da se, osim u starije, život na ovom mjestu odvijao i u mlađe željezno doba. Nalazi su doduše površinski i malobrojni, no fragment većeg situlastog lanca izrađenog iz gline sa većom primjesom grafitita, te 2 fragmenta narukvica iz crne, odnosno plave staklene paste predstavljaju prve nalaze keltско-latenske kulture sa ludbreškog područja. Kasnolatenški situlasti lonci, često ukrašeni češljastim ornamentom pripadaju grupi naseobinske keramike. Sirovina za izradu ovog tipa posuđa je glina pomiješana sa grafitom koji je po-

Sl. 1. Sondiranje 1979. godine

većavao otpornost samog lonca prema visokim temperaturama, njegovu nepropusnost za tekućine, a smanjivao je lomljivost keramičke robe (BONIS, 1969, 185). Fragment crne glatke narukvice, te plave narukvice sa žutim valovitim ukrasima na horizontalnom rebu (T.I,8,9), kao i fragment lonca, mogu se okvirno pripisati periodu Lt C—D prema Reineckeovoj kronologiji, dakle II—I st. pr. n. e.

S obzirom na izuzetno povoljan položaj lokaliteta, njegove geografske karakteristike, a konačno i spomenute arheološke nalaze, u Sigecu trebamo računati ne samo sa većim naseljem starijeg željeznog doba, već i sa nastavkom života i naseljavanja na ovom mjestu i kroz mlađe željezno doba, te u srednjem vijeku. Iskopavanje provedeno 1979. godine označilo je početak sistematskih istraživanja od kojih su se, unatoč oštećenosti lokaliteta, ipak očekivali značajni rezultati za poznavanje prethistorije ludbreškog područja. Tokom narednih kampanja ti

rezultati nisu izostali, a vjerujemo da ćemo ih daljnjim terenskim radom upotpuniti novim saznanjima, te tako biti u mogućnosti da lokalitet Sigetec uvrstimo među malobrojna sistematski istražena i arheološki potpuno definirana nalazišta.

ISTRAŽIVANJA 1980. GODINE

1980. godine istraživano je zemljište Kuzman Josipa iz Apatije (katastarska čestica br. 802/52), koje se nalazi nešto južnije od parcele istraživane godinu dana ranije (SIMEK, 1981). Širina parcele diktirala je dimenzije istražnih blokova. Blokovi I—A i I—B, svaki dimenzija 7m x 5m, međusobno odijeljeni kontrolnim profilom širine 1m, kao i blokovi II—A i II—B, istih dimenzija, postavljeni su u nizu, u smjeru zapad-istok, od najvišeg dijela parcele prema padini. Sva četiri bloka bila su u toku radova proširivana zbog konstatiranih objekata, tako da je konačna istražena površina iznosila 166 m² (sl. 2). Od 9 istraženih objekata, 7 ih pripada starijem željeznom dobu, dok su 2 srednjevjekovna. Zanimljivo je da su u obje srednjevjekovne jame, uz standardne nalaze keramike, komada tvrdo pečene zemlje, ugljena i spaljenih životinjskih kostiju, nađeni novčići, ukupno 3 komada, datirani u IV st. S obzirom na sačuvanu dubinu objekata, kao i na količinu arheološkog materijala, može se zaključiti da je ovaj dio lokaliteta nešto bolje sačuvan nego što su sjevernije parcele.

U bloku I—A istražena je samo jedna srednjevjekovna jama dubine 30 cm, ispunjena keramikom, kakva nam je poznata i sa prethodnog sondiranja. Sve 4 prehistorijske jame u bloku I—B bile su u odnosu na one istraživane godinu dana ranije, relativno duboke. Promjer najvećeg objekta iznosio je 170 cm, a dubina 70 cm (T.IV,1—6). Na stijenama dviju jama uočena su na pravilnim razmacima okomita udubljenja sa sivo-crnom ispunom, koja su se spuštala od gornjeg ruba jame prema dnu. U stijenki jame 3 u bloku I—B uočen je trag kolca, koso zabilježenog; svi ovi elementi ukazuju na konstrukcije koje su vjerojatno nosile neki krov ili nadstrešnicu povrh vjerojatno radnih jama.

Po svojem sadržaju naročito je bila zanimljiva jama 3 (sl. 3). U njoj su na dubini od 50—60 cm ležale dvije kamene ploče, nekoliko valutica, četiri piramidalna utega, jedna minijturna crna kuglasta posudica ukrašena okomitim kanelurama i jedna sivo-smeđa posuda oštećenog rubnog dijela, te fragmenti obične kućne i fine crne keramike (T.V,1—5; T.VI,1—3). I među nalazima iz ovog objekta treba istaći fragment lijepo izrađene crne zdjele tankih stijenki, koja je, kao što je na ulomku vidljivo, s unutarne strane, oko lagano ispupčenog dna, imala žigosani ukras, izveden utiskivanjem nazubljenog instrumenta (T.VI,3). Dekoracija se sastoji od sitnih kružića međusobno spojenih kosim linijama, pa nalikuje tekućem S motivu. Zanimljivo je da ovaj fragment, koji, dakle, također

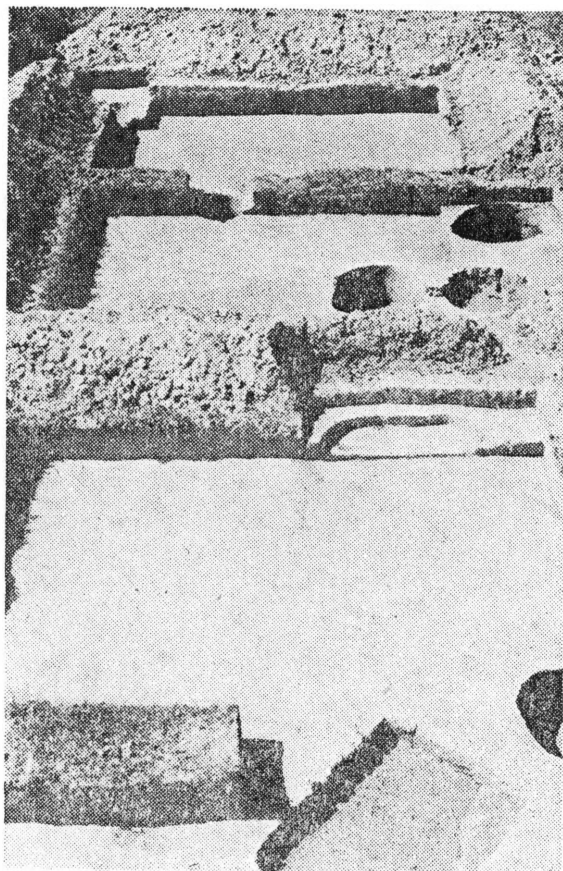
nosi oznake Basarabi-stila, pokazuje veliku sličnost, gotovo identičnost, kako u fakturi, tako i u tehnici ukrašavanja i motivu, sa već spomenutim nalazom iz 1979. godine (T.II,6). Vjerojatno su i obje posude pripadale istom tipu široke, plitke zdjele, lagano razgrnutog oboda i s unutarne strane malo ispupčenog dna. Jedina razlika među dekorativnim elementima je u smjeru protezanja motiva, a unutar kružica na fragmentu nađenom 1979. godine nalazi se još i po jedna žigosana točkica. I ovaj noviji nalaz svakako spada među značajnije, pošto uz fragment iz sonde II — objekt 2 (iskopavanje 1979. godine) dokumentira prisutnost utjecaja iz Podunavlja i na području sjeverozapadne Hrvatske; dakle, i lokalitet Sigetec uvršten je među nalazišta sjeverozapadnog Balkana na kojima je prisutna Basarabi-keramika.

U jami 3 u bloku I—B nađena je, uz već nabrojene nalaze, i fragmentarno sačuvana poluloptasta, crna zdjelica niskog, lagano izvijenog vrata (T.VI,1). Prijelaz vrata u trbuh je naglašen, a upravo na tom dijelu nalazi se i plitko žljebljeni ukras u obliku malih visećih trokutova. Međusobno su spojena po 2 trokuta; između pojedinih grupa su pravilni razmaci. Dno posudice je na unutarnjoj strani kružno ispupčeno. Stijenke zdjelice ispolirane su do sjaja.

Tipična kućna keramika grublje izrade, pršljenovi raznih tipova, piramidalni utezi, fragmenti kućnog maza, zdjele sa uvinutim rubom — glatkim ili turbanastim, čine glavninu nalaza iz 3 halštatska objekta otkrivena u blokovima II—A i II—B. U bloku II—A istražena je jedna otpadna jama starijeg željeznog doba, dio srednjevjekovne jame ispunjene fragmentima keramike rađene na lončarskom kolu, pepelom i ugljenom, a jedan objekt je registriran, ali nije mogao biti istražen. U bloku II—B nalazio se objekt četverouglatog tlocrta, dubine 29 cm, jedan neistraženi objekt i objekt 3, vjerojatno stambeni, u jugoistočnom dijelu istražnog bloka. Njegov točan izgled na žalost nam je nepoznat, pošto se znatni dio objekta protezao na susjednu parcelu, te je tako ostao neistražen.

ISTRAŽIVANJA 1981. GODINE

Kako su rezultati istraživanja provedenog 1980. godine bili značajni ne samo za sagledavanje života, ekonomike i materijalne kulture starijeg željeznog doba sjeverozapadne Hrvatske, već su ukazali i na potrebu daljnjih zaštitnih radova kojima bi se trebala obuhvatiti što je moguće veća površina naselja, 1981. godine su iskopavanja nastavljena na katastarskoj čestici br. 802/38, vlasnika Busija Andrije iz Apatije (SIMEK, 1982). Ponovo su na istočnoj padini otvorena 2 bloka: blok I, dimenzija 5 m x 8 m, i blok II, dimenzija 5 m x 4 m, sa naknadnim proširenjima ukupne površine 63 m². Na toj površini istražene su 4 prethistorijske jame sa materijalom starijeg željeznog doba, 2 jame sa nalazima srednjeg vijeka, a konstatirani i dokumentirani su tragovi 10 drvenih stupova. Oni su činili kon-

Sl. 2. Istraživanje 1980. godine. Pogled na dio istražene površine

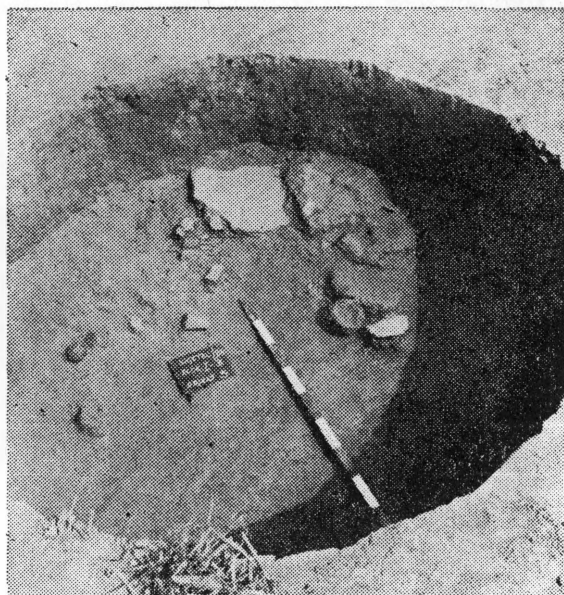
strukciju nekog nadzemnog objekta, kojem na žalost ne možemo odrediti vremensku pripadnost. Prehistorijski arheološki nalazi iz bloka I i bloka II ne izlaze iz okvira standardne i tipične nasebinske keramičke produkcije starijeg željeznog doba, a repertoar formi i dekoracija srednjevjekovne keramike poznat nam je iz već ranije istraživanih objekata. Zbog toga ćemo ovaj materijal za sada ostaviti po strani, a spomenut ćemo nalaze iz sonde otvorene na najzadnijem dijelu lokaliteta (SIMEK, 1982 a). Manja probna sonda, početnih dimenzija 2 m x 6 m, iskolčena je na samom rubu uzvišenja, na mjestu gdje počinje strma padina koja se spušta prema Bednji. Smatrali smo da će se možda upravo na ovom rubnom dijelu platoa moći uočiti

neke intervencije, kao na pr. nasipavanja ili učvršćivanja izvedena u fortifikacijske svrhe. No, u sondi nisu uočeni tragovi ovakvih zahvata, ali smo ovdje upoznali jednu novu kategoriju naselja u Sigecu. Sondom je uhvaćen dio zemunice, izvršno očuvane, sa mnoštvom arheološkog materijala. Površina istraživanja je zbog važnosti nalaza maksimalno proširena, tako da su joj konačne dimenzije iznosile 4,5 m x 7,5 m (koliko je dozvoljavala širina parcele, a ta je površina obuhvaćala cca 1/3 velike zemunice). Preostali dio nastambe nije bio obuhvaćen sondom, pa će biti potrebno da se zemunica naredne godine istraži do kraja, odnosno da se dio iskopavan 1981. godine istraži do dna (što zbog raznih okolnosti nije bilo moguće učiniti). Isto tako će se novim sondama obuhvatiti cijela površina ovog zanimljivog stambenog objekta (sl. 4). Time bismo na lokalitetu Sigetec imali prvu sistematski istraženu zemunicu starijeg željeznog doba s sjeverozapadne Hrvatske.

I u ovom, zapravo manjem dijelu stambenog objekta, nađen je mnogobrojan arheološki materijal, pa pretpostavljamo da bi istraživanjem kompletne zemunice mogli doći do izuzetno važnih podataka i nalaza, što bi pak predstavljalo znatan doprinos stanju istraženosti željeznodobnih naselja sjeverne Hrvatske.

Glavninu nalaza iz istraženog dijela zemunice čini obična kućna keramika; nađena je i fina crna keramička roba, nekoliko kamenih nalaza (kamen s tragovima obrade, kameni brus), vrlo malo metala (bronca i željezo), veća količina životinjskih kostiju, nekoliko piramidalnih utega, komadi maza, te dio nekog dekoriranog keramičkog predmeta, za sada nepoznate namjene. Među nalazima fine keramike ističu se dvije male protome bovida crne boje, vrlo lijepe izrade, sa vidljivim tragovima grafitiranja. Glavice su krajnje stilizirane, pa se ne može odrediti predstavljaju li one glave jelena ili goveda. Stoga ih treba, kao protome neodređene vrste, uvrstiti u 3. skupinu osnovne podjele (DULAR, 1978, 85). One predstavljaju prvi nalaz ovakve vrste na području sjeverozapadne Hrvatske. Najnoviji nalazi iz Sigeca nisu još obrađeni, pa za sada ne možemo pretpostaviti oblik posude kojoj su protome kao dekorativni elementi pripadale, niti na koji su dio bile aplicirane; mogle su se naime nalaziti na trbuhu posude, na ramenu, na rubu ili na ručki. Poznato je da su posude sa apliciranim životinjskim protomama česta pojava unutar materijalne kulture starijeg željeznog doba na istočnoalpskom prostoru, na području jugozapadne Slovačke, zapadne Transdanubije i Slavonije (SIEGFRIED-WEISS, 1979, 19), te da je razvojni put samih aplikacija-životinjskih glava označen sa nekoliko faza. Glavice iz zemunice u Sigecu pripadaju posljednjoj fazi razvoja ovih dekorativnih elemenata, pa ih za sada okvirno datiramo u Ha D period.

Iz zemunice potječe još jedan zanimljiv nalaz, također prvi objavljeni sa ovog područja. To je mala keramička ptica, izrađena iz fine gline, crne boje (T.VI,4). Ona također predstav-

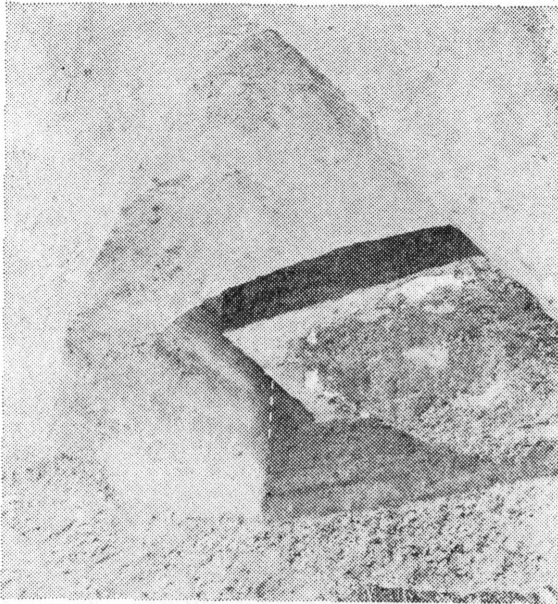

Sl. 3. Objekt 3 s nalazima

lja plastični dekorativni element koji se najvjerojatnije nalazio na vrhu nekog poklopca, u funkciji drškice. Figuralni prikazi ptica unutar istočnoalpskog halštatskog kulturnog kruga, inače nešto rijedi od protoma bovida, najčešće su ukrašavali rame ili rub posude, ili pak su se mogli nalaziti na poklopcima. S obzirom da je na donjem dijelu našeg nalaza vidljiv čep, na koji se u istoj osi nastavlja prikaz ptice, pretpostavljamo da se i ona nalazila na vrhu nekog poklopca. Nakon objave novijih halštatskih nalaza iz Međimurja, moći ćemo naše nalaze komparirati sa ovima obližnjeg područja, uočiti određene sličnosti ili razlike, te sve ove nalaze sjeverozapadne Hrvatske, kao određenu cjelinu, uklopiti u kartu nalazišta posuda ukrašenih aplikacijama u obliku životinja. Za sada navodimo samo ova tri najzanimljivija nalaza iz zemunice u Sigecu, pošto detaljna obrada i objava materijala tek predstoji.

ZAKLJUČAK

Da zaključimo: nalazište Sigetec jedan je od malobrojnih istraženih lokaliteta Podravine, pa je iz tog razloga, kao i zbog stalnog oštećivanja lokaliteta neophodno potrebno da se nastavi sa iskopavanjima. Osim toga, ovaj kompleks predstavlja tek drugo (uz Sv. Petar Ludbreški) istraživano naselje starijeg željeznog doba sjeverne Hrvatske. Iako glavninu nalaza predstav-

Sl. 4. Dio zemunice s probnim rovom po završetku radova 1981. god.

lja halštatski materijal iz mnogobrojnih ukupanih objekata, evidentno je da je život na prirodnoj lesnoj uzvisini uz Bednju trajao i u mlađe željezno doba, što potvrđuju doduše isključivo površinski nalazi, te u srednjem vijeku. Oveća uzvisina je, jednako kao i ona u Sv. Petru predstavljala vrlo povoljno mjesto za organiziranje prehistorijskog naselja; ono je egzistiralo kroz starije željezno doba, odnosno kroz Ha C — Ha D period. Dva obližnja naselja pokazuju veliku sličnost kako po smještaju i odabiru prirodnog položaja, tako i po materijalu i dataciji. Budućim će se istraživanjima možda iskristalizirati još neki zajednički elementi, pa će i slika starijeg željeznog doba našeg kraja po završetku radova u Sigecu biti daleko jasnija i potpunija.

Od otkrića lokaliteta 1979. godine do danas istražena je površina od 378 m²; na toj površini nalazila su se ukupno 22 objekta. 15 objekata pripada starijem željeznom dobu, 5 je srednjovjekovnih, a 2 objekta su samo konstatirana. U toku trogodišnjih radova pokazalo se da je sjeverni dio lokaliteta najviše oštećen, pošto su tu preostali još samo najdublji dijelovi jama. Južnji kompleks naselja, kao na pr. parcela istraživana 1980. godine, nešto je manje oštećen, dok istraživanja provedena 1981. godine ukazuju na najzapađniji dio, rub platoa i padinu prema Bednji kao na dio lokaliteta sa neoštećenim slojevima. Ovaj dio se zbog strmine ne obrađuje

mehanizacijom, pa će vjerojatno on i prezentirati najjasniju sliku lokaliteta, sa najočuvanijim objektima. Od posebne bi važnosti svakako bili eventualni novi nalazi stambenih objekata, jer bi upravo oni omogućili stvaranje kompletne slike naselja u Sigecu.

Spomenimo na kraju da su istraživanja još u toku, da arheološki nalazi nisu u potpunosti sređeni niti obrađeni (kako laboratorijski, tako niti komparativno-tipološki), pa je ovaj rad kratak rezime i sumarna informacija o dosadašnjim rezultatima istraživanja. Detaljna obrada cjelokupnog materijala, sa svim analizama predmeta materijalne kulture, kao pokušajima rekonstrukcije svih aspekata života u ovako velikom naselju tek će uslijediti.

Sl. 1 i 2 Snimio: D. PUTTAR; Sl. 3 i 4 snimio: B. ŠIMEK

POPIS TABLI

TABLA I, 1—5: Sigetec, površinski nalazi starijeg željeznog doba

6, 7 Sigetec, površinski nalazi srednjeg vijeka

8, 9 Sigetec, površinski nalazi mlađeg željeznog doba

TABLA II, 1—8: nalazi iz objekta 2 u sondi II, istraživanje 1979. godine

TABLA III, 1—5: srednjovjekovni nalazi iz objekta u sondi VII, istraživanje 1979. godine

TABLA IV, 1—6: nalazi iz jame 1 u bloku I—B, istraživanje 1980. godine

TABLA V, 1—5: nalazi iz objekta 3 u bloku I—B, istraživanje 1980. godine

TABLA VI, 1—3: nalazi iz objekta 3 u bloku I—B, istraživanje 1980. godine

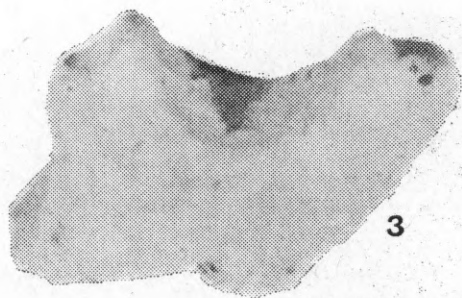
4—6: nalazi iz zemunice, istraživanje 1981. godine

Literatura

1. BONIS, E. B. 1969: Die spätkeltische Siedlung Gellert-hegy-Taban in Budapest, Budapest.
2. BRUNSMID, J. 1903/4: Starohrvatsko groblje u Velikom Bukovu (Kotar Ludbrijež), Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva, n.s. VII, 83 86, Zagreb.
3. DULAR, A. 1978: Okras živalskih glav na posodah halštatskega obdobja Slovenije, Arheološki vestnik, 29, 85—95, Ljubljana.
4. DULAR, J. 1975: Bela Krajina v starohalštatskem obdobju, Arheološki vestnik, 24, 544—592, Ljubljana.
5. FULIR, M. 1970: Osvrt na položaj današnjeg Varaždina u nizu nekadašnjih rimskih postaja, Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin, 4, 5—21, Varaždin.
6. GORENC, M. 1971: Ludbreg-antičko naselje, Arheološki pregled, 13, 53—55, Beograd.
7. MEDOVIĆ, P. 1978: Naselja starijeg gvozdenog doba u jugoslavenskom Podunavlju, Beograd.
8. SIEGFRIED-WEISS, A. 1980: Der Ostalpenraum in der Hallstattzeit und seine Beziehungen zum Mittelmeergebiet, Hamburger Beiträge zur Archäologie, 6, Hamburg.
9. ŠIMEK, M. 1979: Sv. Petar Ludbreški-nalaz metalurške radionice, Podravski zbornik '79, 106—120, Koprivnica. 1980: Sigetec, Ludbreg-višeslojno naselje iz starijeg i mlađeg željeznog doba, Arheološki pregled, 21, 47—49, Beograd.

2

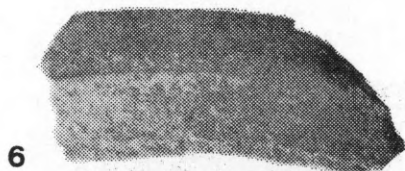
3

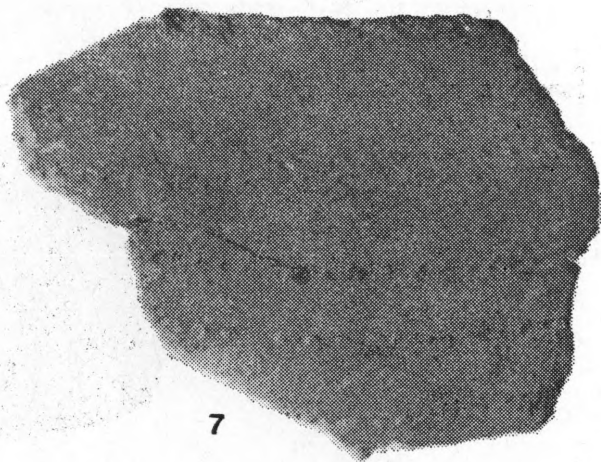
5

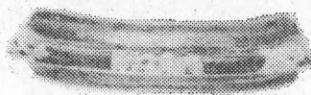
4

6

7

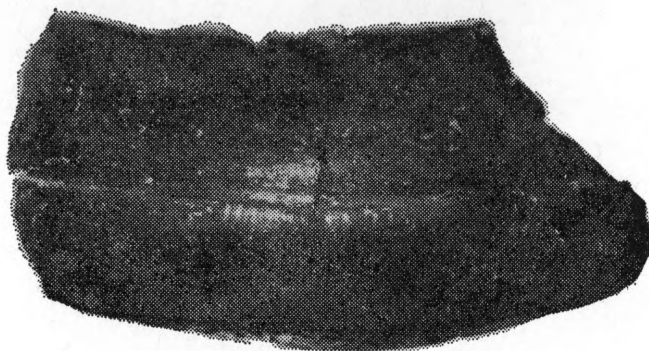
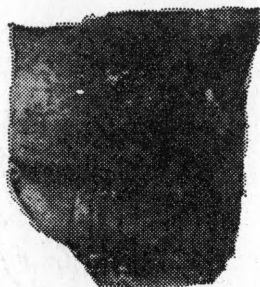
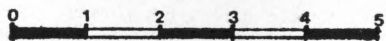
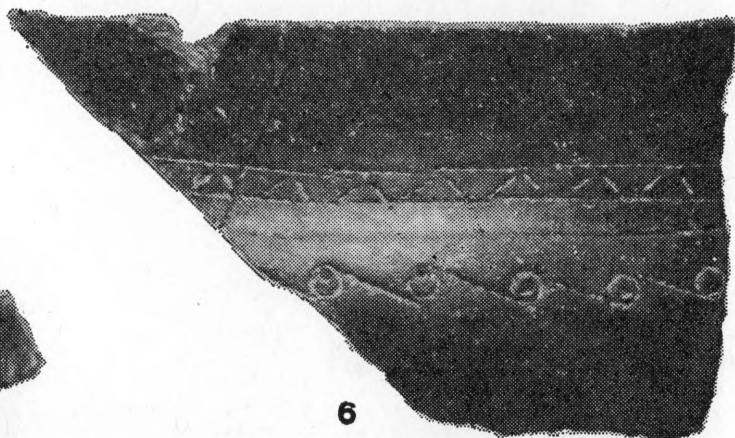
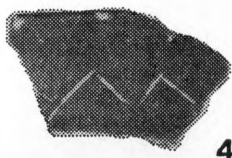
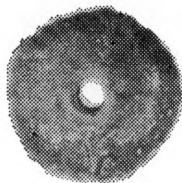
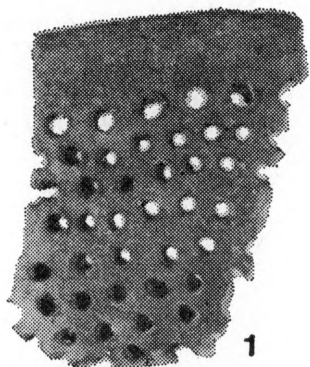

8

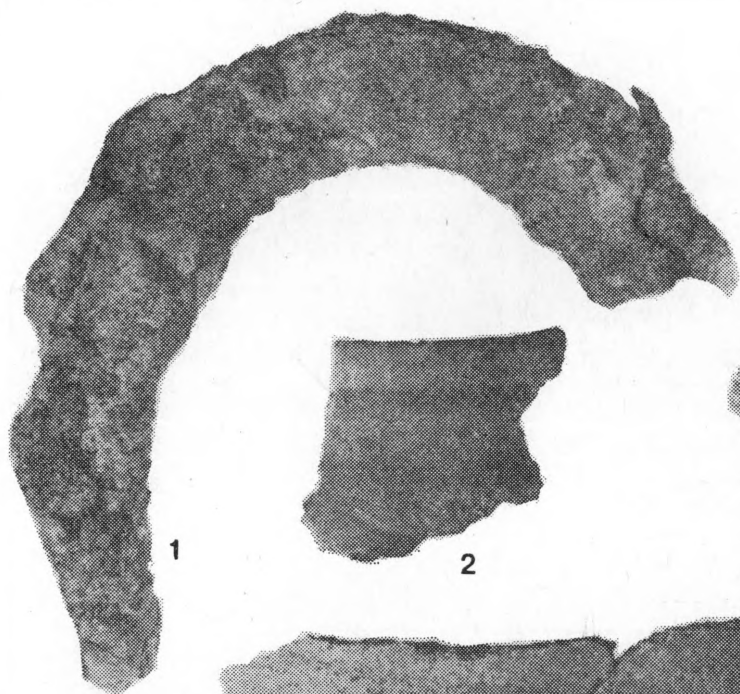

9

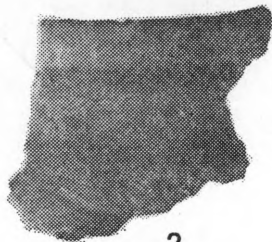

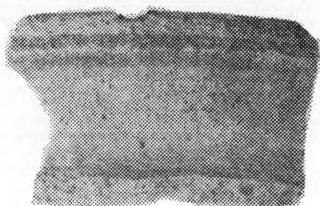

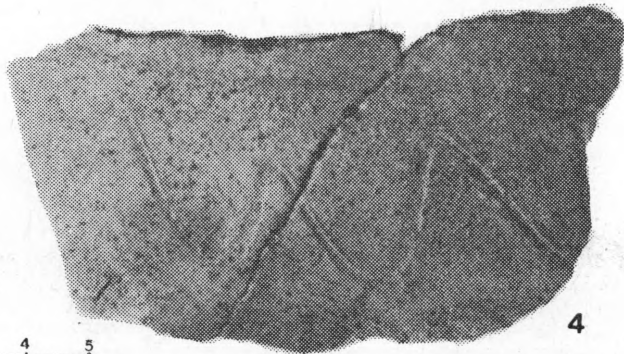
1

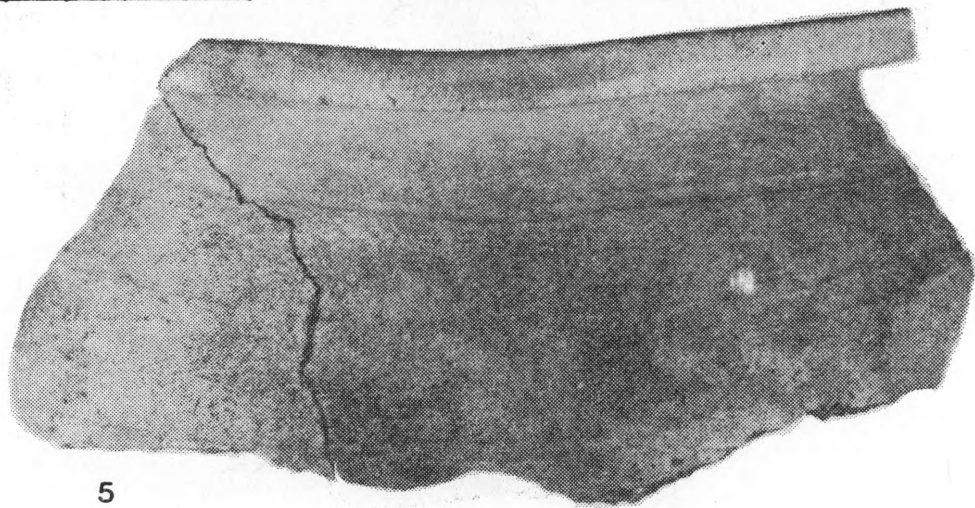
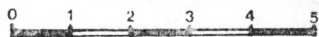
2

3

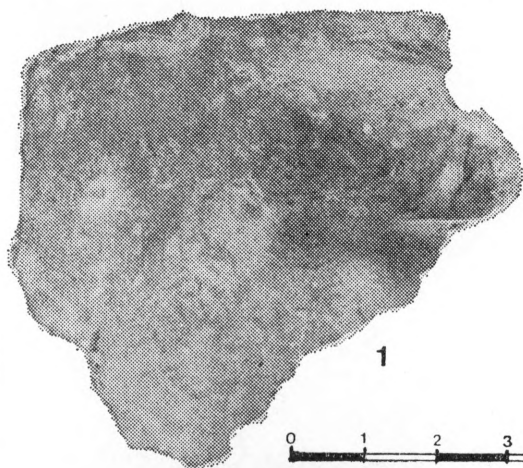

4

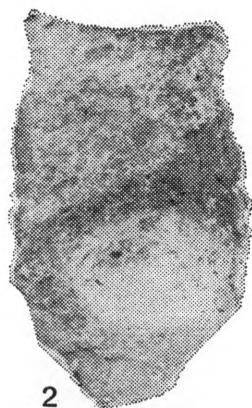

5

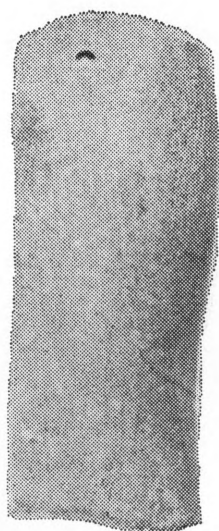

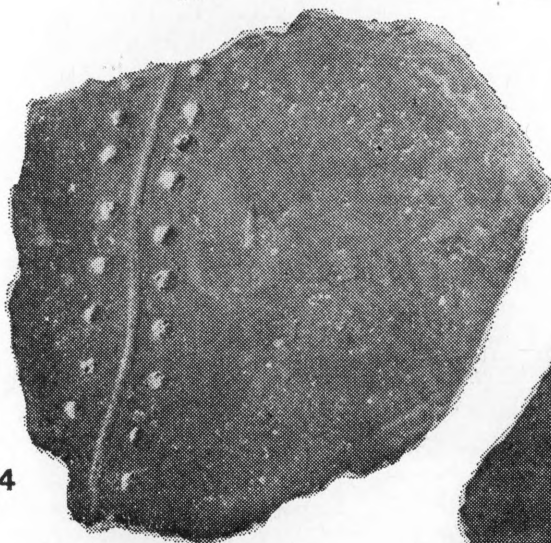
1

2

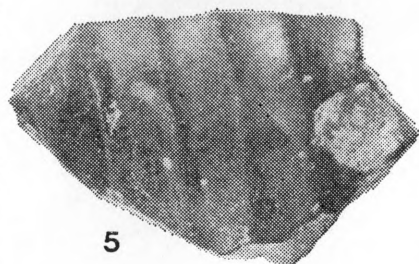
3

4

6

5

T.V

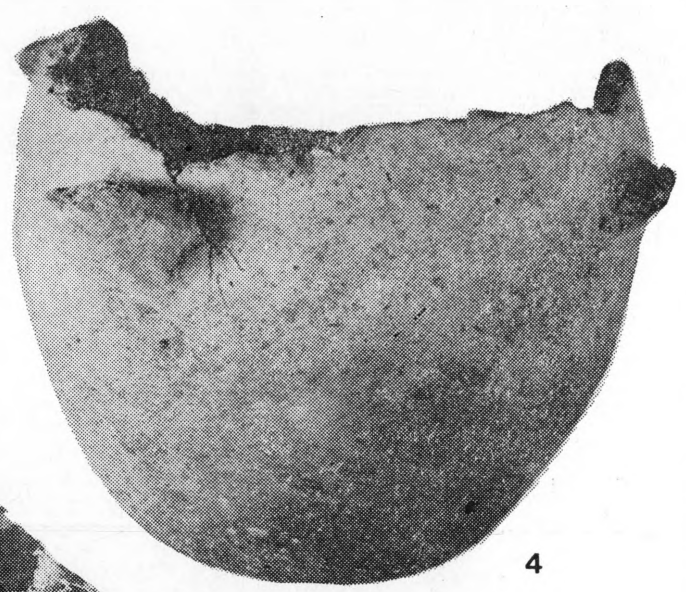
1

2

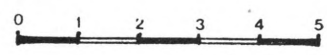
3

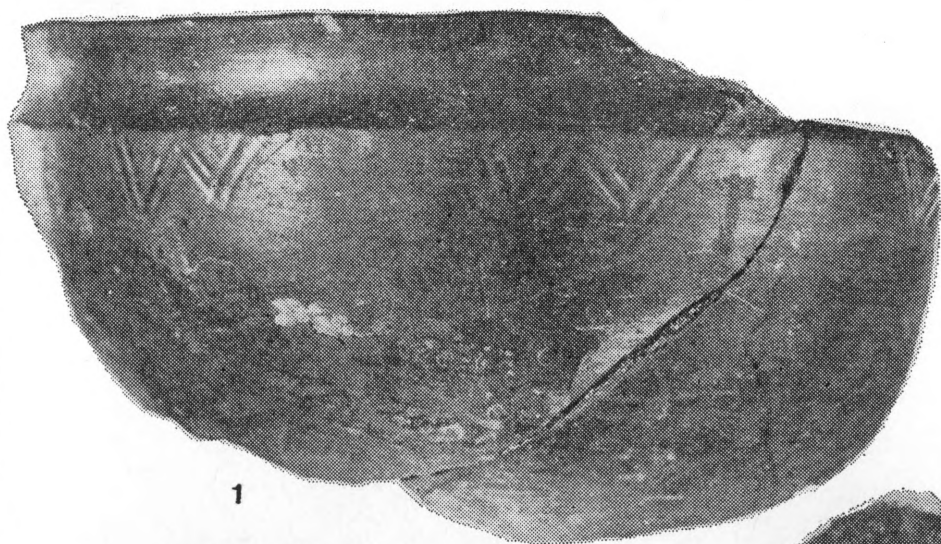

4

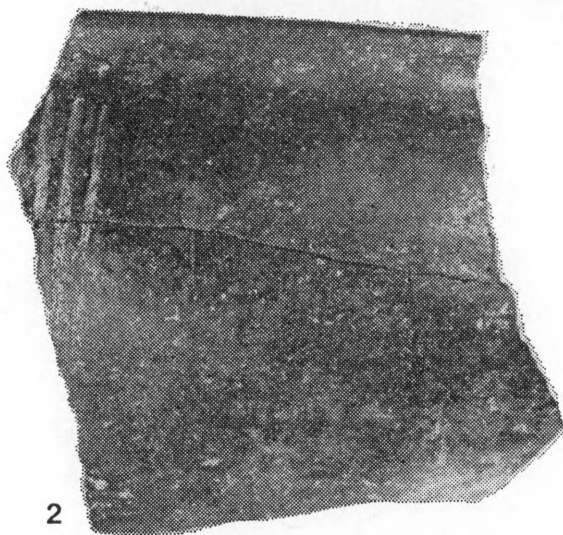

5

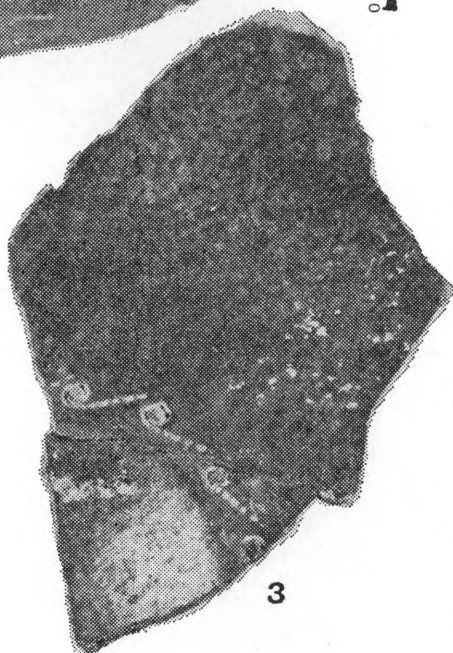

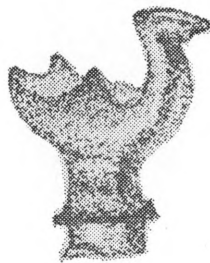
1

2

3

4

5

6

- 1981: Sigetec, Ludbreg-naselje starijeg željeznog doba, Arheološki pregled, 22, 41—43, Beograd.
- 1982: Sigetec, Ludbreg-naselje starijeg željeznog doba, Arheološki pregled, 23, Beograd (u tisku).
- 1982a: Nekoliko nalaza iz halštatske zemunice u Sigecu, Muzejski vjesnik, 5, 25—34, Varaždin.
10. TASIĆ, N. 1971: Bosutska grupa-nova kultura starijeg gvozdenog doba na području Vojvodine i uže Srbije, Materijali, VII, 61—71, Beograd.
11. TOMIČIĆ, Z. 1966: Ludbreg-rimsko naselje, Arheološki pregled, 8, 116—119, Beograd.
12. VIKIĆ-BELANIĆ, B. 1969: Ludbreg-antičko naselje, Arheološki pregled, 11, 178—180, Beograd.
- 1978: Tipovi naselja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj (u svjetlu novijih istraživanja), Arheološka istraživanja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, 159—176, Zagreb.
13. VIKIĆ, B.-GORENC, M. 1968: Ludbreg-antičko naselje, Arheološki pregled, 10, 120—131, Beograd.
- 1969: Prilog istraživanju antičkih naselja i putova u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, Zagreb.
- 1980: Iovia, Ludbreg, Arheološki pregled, 21, 95—98, Beograd.
14. VINSKI, Z. 1949: Prilog poznavanju gradišta s osvrtnom na jedan nalaz u Podravini, Historijski zbornik, god. II, 1—4, 223—256, Zagreb.
15. VINSKI-GASPARINI, K. 1961: Iskopavanje kneževskog tumulusa kod Martijanca u Podravini, Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu, III serija, sv. II, 39—66, Zagreb.
16. VULPE, A. 1981: Zur Definition und Verbreitung der Basarabi Kultur, Die ältere Eisenzeit in der Wojwodina und ihre Verbindungen mit anderen donauländischen und benachbarten Gebieten, Materijali XIX, 179—189, Novi Sad.

Marina ŠIMEK

DIE BISHERIGEN ARCHAEOLOGISCHEN FORSCHUNGEN

EINFÜHRUNG

Die archäologische Lokalität in Sigetec (das Dorf befindet sich etwa 2 km nördlich von Ludbreg) wurde 1979. entdeckt. In demselben Jahr hat man mit den Ausgrabungen begonnen. Die Fundstätte Loke (die zweite Bezeichnung ist Kroglice) befindet sich an der linken Seite der Strasse Ludbreg-Apatija. Es ist eine grössere, natürliche Anhöhe, deren östlicher Hang sanft gegen die Strasse herabsetzt, während die westliche Seite, am Fusse welcher Fluss Bednja fliesst, ziemlich steil ist (Abb. 1). Die Länge der Fundstelle beträgt cca 280 Schritte, Ihre Breite (Achse West-Ost) ist etwa 180 Schritte. Die Relativhöhe beträgt ungefähr 10 m. Die gesamte Fläche der Anhöhe, ausser dem westlichen Hang, wird bebaut. Anlässlich der Entdeckung der Fundstelle wurden auch mehrere archäologischen Funde gesammelt, die auf eine grössere Ansiedlung der älteren Eisenzeit hingewiesen haben (T.I, 1—5); unter den nachträglich gesammelten Funden waren aber auch einige die die Fortsetzung des Lebens auch in der jüngeren Eisenzeit (T.I, 8,9), ja sogar im Mittelalter (T.I,6,7) bewiesen haben.

AUSGRABUNGEN 1979.

Da Stand der Forschung der eisenzeitlichen Siedlungen in nordwestlichen Kroatien unzufriedenstellend ist — bis jetzt wurde nur die Ansied-

lung im naheliegenden Sv. Petar Ludbreški systematisch erforscht — wurde in Sigetec 1979. eine Probegrabung durchgeführt.

Die Sondierungsarbeiten haben eine Schädigung der oberen Siedlungsschicht durch ständige Bebauung gezeit; nur die tieferen Teile der eingegrabenen Objekte sind erhalten geblieben. Auf Parzelle Nr. 796/13,14 (Besitzer Sova Antun, Sigetec) wurden insgesamt 7 Sonden, jede von ihnen 4m x 4 m gross, ausgegraben (Abb.2). Hier wurden 3 Grubenobjekte der älteren Eisenzeit und eine zweiteilige Grube mit mittelalterlichem Fundgut erforscht. Die Tiefe der Gruben betrug nur 20—40 cm. Unter einer Menge von Scherben der groben Hauskeramik grauer, grau-brauner bis rot-brauner Farbe wurde auch feine schwarze Keramikware dünnere, bis zum Glanz polierten, oft mit Graphit überzogenen Gefässwänden gefunden. Dekorationsmotive und Technik sind bei dieser Gattung verschieden (T. II,3—8). Besonders interessant ist eine fragmentarisch erhaltene Schüssel aus Grube 2, Sonde II (T.II,6). Verzierungstechnik so wie fließendes »S« Motiv, sonst in hallstättischer Keramographie westlichen Balkan nicht üblich, stellen Merkmale des sog. Basarabi-Stils dar.

Die Basarabi-Kultur ist eine ziemlich klar umrissene Erscheinung im Gebiet Rumänien-Bulgarien-Russland, aber auch in Vojvodina und im engeren Serbien. Funde des Basarabi-Stils findet man auch an den vom Zentralgebiet dieser Kultur entfernten Fundstellen Funde aus Sopron, Metlika, Frögg, Wies, Ormož, Glasinac, Zecovi bei Prijedor usw.). Die genannten Funde beweisen Verbreitung der Einflüsse aus dem Donauraum gegen den Westen. Auf diese Weise wurde auch die einheimischen Keramikproduktion der Siedlung in Sigetec durch eine neue Verzierungstechnik und neue Dekorationsmotive bereichert.

Eine Grube, 1979. erforscht, als auch einige in folgenden Jahren entdeckte Objekte, waren mit den Funden des 14. — 15. Jahrhunderts ausgefüllt (Abb.3; T.III,1—5).

Einige Funde der Keltischen Kultur — zwei fragmente der Glasarmringe und die Scherbe eines grösseren, aus mit Graphit gemischten Ton erzeugten Topfes, beweisen das Weiterleben dieser Fundstelle in der jüngeren Eisenzeit (T. I,8,9).

AUSGRABUNGEN 1980.

1980. wurden Ausgrabungen auf der Parzelle Nr. 802/52 (Besitzer Kuzman Josip, Apatija) unternommen. Die Erforschungsblocks I A, I B und II A, II B, jeder von Anfangsdimensionen 7m x 5 m wurden in einer Reihe, in Richtung West-Ost gegraben. Auf erforschter Fläche, die insgesamt 166 m² umfing (Abb.4), hat man 7 vorgeschichtliche und 2 mittelalterliche Gruben entdeckt. Der Durchmesser des grössten Grubenobjektes (wahrscheinlich eine Arbeitsgrube) war 170 cm, die Tiefe 70 cm (T.IV,1—6).

Am Boden der Grube 3 (Abb.5) lagen 2 Steinplatten, einige grössere Kieselsteine, 4 pyramidale Tongewichte, ein kugeliges, mit senkrechten Kanelüren verziertes Miniaturgefäss, ein graubraunes beschädigtes Töpfchen, wie auch viele Scherben grober und feiner Keramikware (T.V,1—5; T.VI,1—3). Hier heben wir ein Schlüsselfragment feiner Gattung hervor; um den kreisförmig sanft ausgebuchten schüsselboden herum streckt sich eine, mittels einem gezackten Instrument abgestempelte Dekoration (T.VI,3). Dieses Basarabi-Fragment zeigt grosse Ähnlichkeit, fast eine Übereinstimmung wie in der Qualität so auch in Dekorationstechnik und Motiven mit schon erwähntem Fund von 1979. In Bezug auf diese zwei Funde wurde auch Sigetec unter diejenige Fundstellen Westbalkans eingereiht, an denen die Basarabi-Keramik anwesend ist.

AUSGRABUNGEN 1981.

Aus Notwendigkeit nach Fortsetzung der Schutzgrabungen wurden 1981. weitere Forschungsarbeiten auf der Parzelle Nr. 802/38 (Besitzer Busija Andrija, Apatija) durchgeführt. Auf erforschter Fläche von 63 m² am östlichen Hang der Anhöhe wurden 4 vorgeschichtliche Gruben der älteren Eisenzeit und 2 Gruben des Mittelalters ausgegraben; weiters konnten 10 Holzpfehlspuren konstatiert und dokumentiert werden (Abb. 6). Die Holzpfähle bildeten die Konstruktion eines oberirdischen Bautes.

Archäologische Funde aus Block I und II treten nicht aus Rahmen der typischen Keramikproduktion einer hallstädtischen Ansiedlung hervor. Die Sonde am westlichsten Plateauteil, wo der steile Hang beginnt, ist besonders interessant. Mit dieser wurde ungefähr 1/3 eines grossen Grubenhauses mit zahlreichen Funden der älteren Eisenzeit erfasst. Die erforschte Fläche war 4,5m x 7,5m gross (Abb.7). Die zahlreichsten Funde bildet die grobe keramische Hausware; ernennenswert ist aber eine Anzahl der schönen schwarzen Keramikscherben. In diese Gruppe der feinen Ware gehören 2 kleine Bovidenprotome (T.VI,5,6) schöner Verfertigung, die als Protome unbestimmter Gattung in 3. Gruppe der Grundaufteilung (nach A. Dular) gehören

würden. Dem Entwicklungsgange dieser Dekorativapplikationen nach, könnte man Tierköpfchen aus Sigetec in Ha D — Zeit datieren. Aus demselben Grubenhaus stammt auch eine schöne plastische Vogeldarstellung (T.VI,4) die wahrscheinlich Funktion eines Deckelgriffes hatte. Bovidenprotome so wie Vogelfiguren stellen eine ziemlich häufige Erscheinung in materieller Kultur des südöstlichen hallstädtischen Alpenraumes dar. In dieser Arbeit erwähnen wir aus dem teilweise erforschten Grubenhaus in Sigetec nur diese 3 figürliche Dekorationen, weil die gründliche Bearbeitung und Analyse der archäologischen Funde erst vorsteht.

SCHLUSSWORT

Die Fundstelle Sigetec ist eine von wenigen archäologisch erforschten Lokalitäten des mittleren Draugebietes und aus diesem Grunde, aber auch wegen der ständigen Schädigung der Fundstelle ist es notwendig mit den Ausgrabungen fortzusetzen. Ausserdem wird diese Fundstätte erst die zweite systematisch erforschte Ansiedlung der älteren Eisenzeit in Nordkroatien sein.

Auf der Fläche von 378 m² wurden insgesamt 22 Grubenobjekte entdeckt — davon 15 Objekte der älteren Eisenzeit, 5 mittelalterliche und 2 die nur evidentiert, nicht aber erforscht wurden. Der nördliche Teil der Fundstelle ist durch am Bebauung stärksten beschädigt; hier sind nur noch die tiefsteingegrabenen Teile der Gruben erhalten geblieben. Der westliche Komplex der Anhöhe, der Plateaurand und steiler Hang bilden die Fläche mit unbeschädigten Schichten. Die meisten Funde bildet das hallstädtische archäologische Material (Ha C — Ha D Zeit), das Leben dauerte hier aber auch in jüngerer Eisenzeit, und im Mittelalter weiter.

Die Forschungsarbeiten werden fortgesetzt. Da die bisher ausgegrabenen Funde noch nicht völlig bearbeitet und ausgewertet sind ist dieser Artikel nur eine Gesamtübersicht und kurze Information über bisherige Forschungsergebnisse.

(Übersetzung: M. Šimek)